

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Pedagogická

Diplomová práce

Lidské osudy - cyklus dokumentárních fotografií věnovaný lidem z léčebny
pro dlouhodobě nemocné

Bc. Lenka Gracíková

Učitelství pro SŠ, VV-Ps
Vedoucí práce: PhDr. Jan Mašek, Ph.D.

Plzeň 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 19. 4. 2013

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Janu Maškovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Také rodině a přátelům, kteří mne v celém studiu podporovali.

V Plzni 19. 4. 2013

.....

Podpis

Anotace

Cílem mé diplomové práce je vytvoření cyklu dokumentárních fotografií věnovaný lidem z léčebny pro dlouhodobě nemocné v městské nemocnici Privamed. Cyklus šestnácti černobílých digitálních fotografií o velikosti 30x40 cm je doplněn teoretickou částí, která je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole představím dokumentární fotografii a sociální fotografii z obecného hlediska. Druhá část pojednává o autorech, kteří mne inspirovali. Další část je doplněna popisem zdravotnického zařízení a cílem projektu, ve kterém jsem fotografovala dokument. Ve čtvrté kapitole představím můj cyklus fotografií - Lidské osudy. Tento cyklus je rozdělen na čtyři části - podle čtyř pacientů. A v neposlední řadě pátá kapitola, ve které jsem sepsala doporučení pro fotografa obdobného arteterapeutického projektu. Celá teoretická část diplomové práce je věnována významu dokumentární fotografie z hlediska vizuálního definování sociálně společenské a arteterapeutické péče.

Klíčová slova: fotografie, senioři, arteterapie, dokumentární fotografie.

Annotation

The aim of this thesis is to create a series of documentary photographs dedicated to the people of Long-term treatment in a city hospital Privamed. Cycle sixteen black and white digital images of size 30x40 cm is accompanied by a theoretical part, which is divided into five chapters. The first chapter will introduce documentary photography and social photography in general terms. The second part deals with the authors who inspired me. Another part is accompanied by a description of the medical device to a project in which I photographed document. In the fourth chapter introduce my series of photographs - human destiny. This cycle is divided into four parts - the four patients. Finally, the fifth chapter, in which I wrote a recommendation for a photographer of similar art therapy project. The entire theoretical part of the thesis is devoted to the importance of documentary photographs from the visual definition of social art therapy and social care.

Keywords: photography, seniors, art therapy, documentary photography.

Obsah

Úvod.....	3
1. Dokumentární fotografie.....	5
2. Inspirace.....	7
2.1 Úvod.....	7
2.2 František Dostál.....	7
2.3 Dagmar Hochová.....	8
2.4 Jindřich Štreit.....	9
2.4.1 O životě Jindřicha Štreita.....	9
2.4.2 Jsme ze stejné planety.....	10
2.4.3 Rozhovor.....	12
3. Fotografuji v projektu.....	13
3.1 Úvod.....	13
3.2 Důležitost fotodokumentace v projektu.....	13
3.3 Představení projektu.....	14
3.3.1 Cíl projektu.....	14
3.3.2 Popis zařízení.....	15
4. Cyklus fotografií.....	17
4.1 Úvod.....	17
4.2 Estetická fotografie versus dokumentární fotografie.....	17
4.3 Postprodukce.....	18
4.4 Lidské osudy.....	19
4.4.1 Pacient A - Pan Stanislav.....	21
4.4.2 Pacient B – Paní Jana.....	22
4.4.3 Pacient C – Pan František.....	23
4.4.4 Pacient D – Pan Antonín.....	24
5. Typy a doporučení pro budoucí projekt.....	25
5.1 Úvod.....	25
5.2 Příručka.....	25
5.3 Doporučení pro budoucí projekt.....	28
5.3.1 Záznam průběhu projektu.....	29
5.3.2 Lidé v projektu.....	31
5.3.3 Činnost v projektu.....	33

6. Závěr	35
7. Seznam použité literatury.....	36
8. Internetové zdroje.....	37
9. Resumé.....	38

Úvod

Můj původní záměr diplomové práce byl jiný, než k jakému jsem se ve výsledku dopracovala. Prvotně jsem chtěla navázat na svou bakalářskou práci a vytvořit vlastní projekt, ve kterém bych učila své „studenty“ jak fotografovat.

Díky tomu, že mě kolegyně Kateřina Grimová požádala o pomoc na své diplomové práci, i já jsem nakonec našla nový směr vlastní diplomové práce. Katka vytvořila výtvarný projekt pro seniory v městské nemocnici Privamed v Plzni. Pravidelně jsme navštěvovaly městskou nemocnici Privamed, kde byla založena ergoterapeutická skupina. Senioři se skupiny zúčastňovali třikrát až pětkrát v týdnu; my jsme si vyhradily na náš projekt pouze pondělí. Chtěly jsme, aby si senioři vyzkoušeli různé techniky práce, překonávali vlastní limity, zlepšovali své psychické rozpoložení, rozvíjeli tvořivost aj.

Katka mě poprosila, ať foto-dokumentuji (vizuálně dokumentuji) seniory, jak malují a pokud bude čas, ať natočím krátký videozáznam k dané aktivitě. Fotografie byly pro její účel.

Zhruba v polovině projektu jsem zjistila, že fotografie jsou natolik zajímavé a hlavně podstatné pro tento projekt, že bych se jimi chtěla zabývat ve vlastní diplomové práci. Zaujal mne především význam dokumentární fotografie, která zachycuje seniory. Po změně mého zadání diplomové práce jsem věděla, kam bude má cesta směřovat, a tak jsem si nastolila cíl: Nahlédnout do zákulisí tvorby dokumentární fotografie a vytvořit autentický foto dokument k zadanému projektu. Po dokončení projektu jsem zjistila, že jsem svými fotografiemi nedokázala zachytit vše, co dokumentární fotografie zachytit umí – v čem je její skutečná vypovídající hodnota. Začala jsem hledat v knihách, přemýšlet, zjišťovat, co by člověk jako fotograf obdobného projektu měl všechno promyslet. Na fotografování projektu můžeme myslet jako na zakázku, kterou zadává realizátor fotografovi. Mým cílem bylo vytvořit jakýsi manuál (pro fotografa) pro budoucí obdobný projekt, aby autor projektu měl zachyceno vše potřebné pro danou aktivitu.

Mou diplomovou práci jsem rozdělila do 5 následujících kategorií, které na sebe navazují.

1. kategorie - vlastní náhled na dokumentární fotografii a její obecný popis
2. kategorie – popis vlastní inspirace (tři autoři dokumentárních fotografií)
3. kategorie – představa prostoru, ve kterém byl projekt vytvořen a popis cíle a důležitosti foto dokumentu

4. kategorie – cyklus fotografií „Lidské osudy“ – rozdělen na 4 subcykly podle jednotlivých pacientů (každý pacient má 4 hlavní fotografie, která jsou v „Lidských osudech“ prezentovány)
5. kategorie – ukázka foto aktivity a vytvoření arteterapeutického manuálu pro budoucí projektové kolegy.

1. Dokumentární fotografie

Dokumentární fotografie - z latinského názvu documentum - přeložíme jako předmět doličný. Přestavuje fotografický dokument pro zobrazení reality, zachycení nebo upozornění na danou skutečnost. Jedná se o snahu zachytit věci takové, jaké jsou, bez možných příkras - o zachycení reality jako například sociálních problémů společnosti, bídy, utrpení a dalších podobných témat.

První fotografické žánry byly ovlivněny určitou strojeností. V minulosti šlo především o zachycení něčeho krásného, co by mělo diváka ohromit svou dokonalostí. Na konci osmnáctého století se objevovali fotografové, kteří začali fotografovat skutečnost takovou, jaká je. Jedním z průkopníků dokumentární fotografie byl Jacob Augustus Riis (narozen v roce 1849 a zemřel roku 1914). Tento americký fotograf, spisovatel, sociolog a novinář obrátil svou pozornost na sociální problematiku chudiny a vydal knihu „Z Mulberry Street“ (1898) a také „Děti chudých“ (1892). Jeho fotografie a novinové články byli natolik revoluční, že dokázal ovlivnit společnost – například zrušení policejních nočních útoků.

„To byl ukázkový případ toho, jak může fotografie jako obrazový dokument bez jediného slova ovlivnit chápání a vnímání diváka a tento princip se za více než sto let v podstatě nezměnil. K velkému rozmachu dokumentární fotografie došlo v polovině třicátých let, kdy se začali formovat první skupiny, které dali fotografům určitý impuls k tomu začít dokumentovat sociální problematiku té doby. Tento fenomén se brzy přenesl i do Francie, Anglie a brzy v podstatě pohltil zbytek světa. Díky těmto pionýrům dokumentární fotografie máme přímé důkazy o společenské situaci počátku dvacátého století a od té doby jsou v podstatě dokumentovány všechny podstatné události, které se v naší civilizaci odehrávají.“¹

Dokumentární fotografie má velkou výhodu v tom, že neklade důraz na kvalitu fotografie, ale především na příběh nebo událost, kterou zachycuje. Není potřeba mít nejlepší fotoaparát na trhu, důležité jsou okamžiky, které fotograf zachytí. Myslím si, že dobrá technika určitě zachytí fotografii, s kterou se dá lépe pracovat, ale také se dá kvalitní dokumentární fotografie zachytit třeba na mobilní telefon.

---

¹ Dostupné z <http://www.megapixel.cz/dokumentarni-fotografie> [2013-03-17]

Brazilský fotograf Sebastian Salgado kdysi řekl: "... aby člověk zvládl tento druh fotografie, musí se ztotožnit s námětem, na kterém pracuje". Myslím si, že v této jedné větě je obsažen celý návod na to jak se stát dobrým dokumentárním fotografem.

2. Inspirace

2.1 Úvod

V této kapitole představím dokumentární fotografy, kteří byli mou inspirací: Dagmar Hochová pro fotografování starých lidí v ústavech se sociální péčí; František Dostál pro své vynikající humorné fotografie, které zachycují reálný život bez příkras; a především Jindřicha Štreita, kterého jsem měla možnost kontaktovat a podle jeho putovního cyklu fotografií jsem obdobně vedla můj cyklus fotografií.

2.2 František Dostál

„Studené a vypočítané záběry přinesou možná i ocenění, ale s úsměvem, který lidské tváři kolik sluší, je to už slabší. Bez umění podívat se na běh žití nemůže vznikat tvorba. Kdo se nenaučil dívat, přemýšlet, chápat vztahy mezi lidmi a věcmi, byť ty jsou všelijaké, nepoznal počátky jakékoliv tvoření. Kdo se dívat neumí, huř se mu žije.“²

Český dokumentární a reportážní fotograf František Dostál se narodil 21. července 1938 v Praze, jeho pseudonym je Franta Foto. Vystudoval průmyslovou školu strojírenskou a docházel na fotokurzy ve fotoklubu na Královských Vinohradech. Tento vynikající fotograf je členem tvůrčí fotoskupiny MĚSTO, která byla založena roku 1983. Skupina zpracovala sociálně dokumentaristické projekty, např. Dítě ve městě (1984). Jeho nejslavnější soubor fotografií se jmenuje „Letní lidé“, který vytvořil mezi roky 1968–1990 ve Zlenicích na řece Sázavě.

Fotova tvorba je převážně černobílá a objektem jeho zájmu jsou většinou lidé. Pan František Dostál dosáhl mnoha ocenění. Například v roce 2008 obdržel cenu Ministerstva kultury ČR za celoživotní přínos amatérské fotografii.

Ve svých fotografiích jsem zachycovala okamžiky, ve kterých se pacienti smáli a měli radost z výsledku svého uměleckého díla. Tento fotograf mi pomohl nad fotkou uvažovat z jiného pohledu – humor do fotografií patří a já jsem se ho snažila zachytit.

---

² *Naučte se komponovat kreativně: vyučuje 25 významných českých fotografů.* Brno: Zoner Press, 2005, 38 s. ISBN 80-868-1532-3

2.3 Dagmar Hochová

„Její dílo se vymyká dobové tvorbě nejen nekonformností námětů a tvrdošijností v hledání a odkrývání lidských okamžiků, ale i programovou rezignací na zažité a osvědčené tvůrčí konvence. Nerespektovala žádná kompoziční pravidla, pohrdala aranžováním scén a fotografovaných lidí či objektů, nesnášela umělé osvětlení, zejména bleskové světlo, nezajímala ji technická preciznost. Hlavní pro ni byla síla výpovědi o člověku a té pak podřizovala vše.“³

Dagmar Hochová byla česká reportážní, dokumentární a portrétní fotografka, která se narodila 10. března 1926 v Praze a zemřela 17. dubna 2012 také v Praze. Vystudovala Státní grafickou školu v Praze v letech 1942 – 1943. Vystudovala obor filmová fotografie v roce 1953. Pracovala v laboratořích, které byly orientované na reklamní fotografii. Její fotoaparát zachytil staré lidi, jeptišky a životní okamžiky malých a přehlížených dětí. Vždy si vybírala místo, kde se něco dělo. Její sociální fotografie jsou oceněnovány doma i ve světě.

Obrázek č. 1 – Dagmar Hochová - portrét Bohuslav Reynek (2011) ⁴

³ Dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Dagmar_Hochov%C3%A1 [2013-03-14]

⁴ Viz <http://pinterest.com/pin/321022279658039227/>

Spojitosť mezi mnou a Dagmar Hochovou je pŕedevším ve stejném námětu a tím je fotografování seniorů. Fotografa se zabývá i fotografováním v ústavech se sociální péčí a tak byla pro mne velkou inspirací. Dle charakteristiky její tvorby, kdy programově rezignovala na líbeznou pŕikrášlenou fotografii a umělou realitu - fotografovala to, co skutečně bylo. Zachycovala obyčejné záběry „obyčejných“ situací. V našem projektu, jsem já jako foto dokumentarista fotografovala fotky obdobně, vznikaly „silné,, fotografie s velkým významem výpovědi i o lidech i o situaci. Proto jsem je použila ve svém výsledném cyklu. Ve spěchu mezi pomocí kolegyně projektu, pacienty a fotografováním se nepodařilo vždy zachytit ideální záběr a proto jsem nakonec stejně použila postprodukcii.

2.4 Jindřich Štreit

„Můj objektiv nechtěl kárat, poučovat, moralizovat, znevažovat, ale ani falešně chválit a vyznamenávat. Snad mé fotografie o tom promlouvají a budou i v budoucnu hovořit řečí jasnou a srozumitelnou.“⁵

Jindřich Štreit

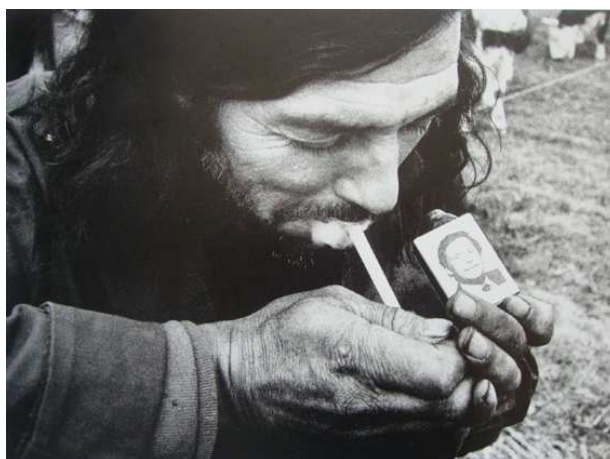
2.4.1 O životě Jindřicha Štreita

Vysokoškolský pedagog, fotograf, organizátor kulturního života a kurátor Prof. Mgr. Jindřich Štreit je narozen 5. září 1946 ve Vsetíně. Vystudoval gymnázium v Rýmařově v roce 1963 a Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci (obor výtvarná výchova) v roce 1967. Poté vyučoval na základní škole v Rýmařově, po roce se stal ředitelem školy v Sovinci a později v Jiříkově. V letech 1974–1977 absolvoval Školu výtvarné fotografie při ústředním výboru Svazu českých fotografů v Brně.

Jindřich Štreit se zúčastnil mnoha výstav a za svoje fotografie dostal řadu domácích i mezinárodních ocenění.

---

⁵ KOLÁŘ, Bohumír. Jindřich Štreit ze Sovince aneb kam (ne)vstoupila noha fotografa. [s.l.] : Moravská expedice, 2001. 13 s. ISBN 80-86511-0-4.

Obrázek č. 2 - Jindřich Štreit - Arnoltice 1990⁶

Tato fotografie mi připomněla svým ořezem a smyslem pro detail i mé fotografie pro diplomovou práci.

Při prostudování materiálů v knihách a na internetu od úspěšného fotografa Jindřicha Štreita jsem dostala novou myšlenku, kam by mohla má diplomová práce směřovat. Zaujalo mne mnoho jeho fotografií, ale díky typu na výstavu cyklů fotografií s názvem „Jsme ze stejné planety“ mne napadla zásadní myšlenka pro mou diplomovou práci myšlenka – k mým dokumentárním fotografiím, které mě nejvíce zaujali (především díky okamžiku v kterém byli zachyceny) bych přiřadila textovou část.

2.4.2 Jsme ze stejné planety

„Jsme ze stejné planety“ je putovní fotografická výstava Charity ČR, která ukazuje, jak se žije cizincům v České republice. Fotografie vytvořil Jindřich Štreit a doplnil je o texty s příběhy, které zpracovala novinářka Martina Vašíčková.

„Různé životní osudy a zkušenosti, které dokreslí textová část výstavy, odhalují samozřejmosti, které si mnozí Češi už ani neuvědomují – „jsme tady, protože tu není válka“, „chci tady vychovávat děti, protože tady funguje sociální a společenský systém“, „číšníci v restauracích a úředníci na úřadech jsou nevšimaví a arogantní“, „všude na světě mi už vždycky bude chybět kofola“, „Češi jsou neuvěřitelně negativní a depresivní,

---

⁶ Viz <http://www.jindrichstreit.cz/#/cz/portfolio/3>

ale na druhou stranu mají skvělý smysl pro humor“, „tady jsem zapustil kořeny, kde jinde bych měl být pochovaný“...“⁷

Do projektu „Jsme ze stejné planety“ se zapojili migranti například z Německa, Slovenska, Ukrajiny, Kolumbie a mnoho dalších. Autoři projektu se zaměřili na rodinné či pracovní prostředí.

Jedna z ukázek fotografie a doprovodného textu, pana Zabiha Payndy – směnárník z Brna (původně z Afghánistánu). Fotografie je vyfocena na výstavě pana Jindřicha Štreita v divadle Archa v Praze, redaktorkou Reflexu Kateřinou Hejdovou (fotografie vpravo nahoře):

Obrázek č. 3 – Jindřicha Štreit – Ukázka fotografií Jsme ze stejné planety

„U nás byli komunisté, bylo jedno, jestli jste studoval nebo ne. Když jste se odněkud vrátil, dali vám samopal a poslali vás na frontu. Tak jsem využil nabídku na studia a v roce 1982 se začal učit v Československu. A schválně studium prodlužoval,“ popisuje Zabih důvody odchodu ze své země. V Brně vystudoval Vysoké učení technické, pak vedl obchod, posledních patnáct let pracuje jako směnárník. „Žiji tady v klidu, cítím se dobře,“ říká. Ale zažil i vydírání v době divokého kapitalismu na konci minulého století. „Mám legální zbraň, bez ní to v práci s penězi nejde,“ tvrdí. „Na Afghánistán jsem úplně nezapomněl, prožil jsem tam dětství. Ale stejně mě to nejvíc táhne tam, kde jsou moje děti a česká manželka. Doma je přece tam, kde máte rodinu, a ta je v Brně.“⁸

⁷ Dostupné z <http://caritasczech.org/cizinci-v-cr/jsme-ze-stejne-planety/> [2013-03-10]

⁸ Dostupné z <http://caritasczech.org/cizinci-v-cr/jsme-ze-stejne-planety/> [2013-03-11]

Zajímalo mne, proč pan Jindřich Štreit doplnil své fotografie o text a také proč zvolil barevnou fotografii, když veškeré jeho cykly jsou černobílé. A tak jsem ho kontaktovala po emailové adrese a zeptala jsem se ho na pár otázek.

2.4.3 Rozhovor

S panem Štreitem jsem se chtěla osobně vidět, ale kvůli velké vzdálenosti mezi námi jsme se spolu bavili jen po emailové korespondenci. Byla jsem ráda, že si na mě udělal chvilku čas a odpověděl mi na několik otázek. Inspirovala jsem se tedy projektem „Jsme ze stejné planety“ na jehož popud jsem se rozhodla doplnit i svůj cyklus fotografií o text.

Otázky, na které jsem se pana profesora ptala:

1. Co Vás vedlo k projektu „Jsme ze stejné planety“ kombinovat fotografie s textem?

Mám rád fotografie, které nepotřebují text a jsou vypovídající samy o sobě. Toto byl speciální projekt, kdy bylo třeba o lidech, kteří jsou zvěčněni, něco říci. Především o jejich minulosti, o jejich názorech, o jejich původní zemi, o jejich rozhodnutí, proč? To se nedá jedním záběrem říci.

2. Měl jste možnost vytvářet texty k projektu, nebo je zpracovala pouze Martina Vašíčková?

Každý ať dělá to, co umí. Martina Vašíčková je profesionální novinářka a vládne slovem, já obrazem.

3. Máte pocit, že divák lépe pochopil vaše fotografie, když byly doplněny o text?

V tomto případě určitě. Text je v rovnováze s fotografií. Divákovi poodhalí mnohé.

4. Proč jste nyní nepoužil černobílé fotografie - jako bývá u Vás zvykem, ale barevné?

Bylo to na přání a podmínkou Charity Praha, která mě s projektem oslovila. Iniciátorkou byla Kateřina Churtajeva, která je nyní ředitelkou Českého centra v Sofii.

5. Budete takto pokračovat i ve Vašem dalším projektu?

Nebudu. Každý projekt je jiný.

3. Fotografuji v projektu

3.1 Úvod

Cílem mé diplomové práce bylo vytvoření autentického foto dokumentu k projektu. Projekt byl původně jen diplomovou prací kolegyně Katky Grimové, která mne přizvala jen jako foto-dokumentaristu. Někoho, kdo by zachycoval průběh projektu a v případě potřeby vytvořil videozáznam.

My jsme si ale neuvědomily, jak je fotografie pro kolegynin projekt významná a tak jsme neshledávaly důležitým nastudovat nějakou odbornou literaturu a blíže se o foto dokumentaci dozvědět.

3.2 Důležitost fotodokumentace v projektu

Představme si, že jsme na dovolené, ve které zažíváme nespočet překrásných a nezapomenutelných zážitků. Je to pro nás v tu chvíli jedno z nejdůležitějších momentů v životě. Díky fotografiím máme možnost tento zážitek prožívat znova a znova. Zároveň nám fotografie odhalí i okem neviditelné zajímavé momenty, kterých jsme si mohli všimnout, ale nepamatujeme si je.

„ Fotografie jako novodobý technický a výrazový prostředek, schopný zaznamenávat, reprodukovat a uchovávat obraz skutečnosti, měla od svého vzniku velmi blízko nejen k vědám technickým a přírodním, ale především společenským. Její význam pro oblast společenských věd spočívá v tom, že dokáže fixovat vizuální odraz objektivní reality a představuje neverbální zdroj informací. V přeneseném smyslu slova lze fotografii přirovnat k „paměti“ uchovávající informace o sociální skutečnosti, a je proto ve vědecké praxi používána jako prostředek dokumentační, informační a archivní“⁹

My najednou vnímáme moment, který jsme shledali jako hrozně veselý a zdařilý, co se týče vzchopení psychiky pacientů a zlepšení psychického rozpoložení. Nemusíme se omezovat jenom na vzpomínku viděnou pouze naších okem, ale můžeme vidět, jak tu

---

⁹ SIOSTRZONEK, Jiří: *Fotografie a sociologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie, 2011, 11 s. ISBN 978-80-7248-656-4

vzpomínku vnímají i další účastníci dané aktivity. Fotografie je v této vzpomínce pro realizátora velmi důležitá, protože v reflexi najednou nemusíme přemýšlet jen nad naším pocitem, ale můžeme říct: „ano tato vzpomínka, tato událost byla důležitá nebo zábavná i pro další účastníky a důkazem je právě tato fotografie, kdy vidíme paní X nebo pana Y, který se srdečně smějí a baví je to“. Najednou na dalších fotografiích vidíme, jak začali pracovat účastníci s větší chutí, jak se u toho usmívají a jak skupina zase dostala úplně jinou dynamiku. Důležité je: „fotit, fotit, fotit, fotit“, protože při té samotné aktivitě nevidíme nebo tolik nevnímáme důležité momenty, nebo je v tu chvíli nepojmenujeme. Autor projektu je pojmenuje, až když dělá analýzu celého projektu, až když sepíše reflexi nebo až když hodnotí text - tak si uvědomí, jak jednotlivé aktivity byly významné. Díky fotografiím máme i názorný důkaz.

V Katčině projektu jsem se snažila fotografovat vše, co mi přišlo důležité, ale bylo to málo. Především kvůli neinformovanosti a kvůli mému nadměrnému zapojení v dalších stránkách projektu, při kterých nebylo možno fotografovat.

3.3 Představení projektu

3.3.1 Cíl projektu

Tento projekt vymyslela Bc. Kateřina Grimová pro svou diplomovou práci s názvem Výtvarné etudy s principem ar-therapy u dlouhodobě hospitalizovaných pacientů. Projekt probíhal skoro každé pondělí. Začal 21. 5. 2012 a skončil 3. 12. 2013 divadelním představením.

Sama jsem především zaujala roli foto dokumentaristy a z velké části i realizátora a pomocníka v projektu. Kolegyni jsem musela asistovat, protože každému pacientovi se musela věnovat osobně, aby pracoval na výtvarných činnostech a věděl, co má přesně dělat. Celý náš projekt jsem fotografovala nejdříve jako dokumentarista, který odevzdá své fotografie autorce projektu. Ale v polovině projektu jsem začala pracovat na své diplomové práci a začala se zaměřovat i na estetickou formu fotografie. To se odrazilo i na kvalitě fotografií. Zprvu jsem používala obyčejný digitální fotoaparát Sony a posléze jsem dostala digitální zrcadlovku Canon EOS 400D, se kterou jsem se během projektu seznamovala.

V projektu se jednalo o aktivity typu: rozfoukávání tuší a vybarvování vzniklých tvarů, malba vodovými barvami na dané téma – například malba hudby, návrh a tvorba loutek z papíru nebo látky atd. Závěrem celého projektu bylo divadelní představení, které hrála autorka projektu ještě s kolegyní, a já jsem byla foto dokumentarista. Kulisy byly vytvořené z výtvarných děl pacientů a účinkovaly loutky vzniklé rukou pacientů.

Pro lepší představu autorčina záměru jsem zde vypsala cíle celého projektu. Těmi jsou: vyzkoušení a zvládnutí různých technik práce; překonání vlastních limitů; uvědomění si vlastních možností; nárůst důvěry ve vlastní síly – samostatnost při řešení tvůrčích úkolů; uvolnění výtvarného projevu a tedy i strachu z něj; zlepšení psychického rozpoložení; rozvoj tvořivosti, obrazové představivosti, fantazie prostřednictvím tvorby; sociální kontakt v kolektivu – rozvoj komunikace; trénink jemné motoriky; soustředění se na průběh práce a na radost z tvorby než samotný výsledek a také odbourávání strachu z neúspěchu.

Tento projekt jsme vytvářeli v městské nemocnici Privamed skoro půl roku. V tomto zařízení již probíhá ergoterapeutický kroužek, ve kterém jsme projekt realizovali každé pondělí. Privamed se nachází v Plzni na Lochotíně.

3.3.2 Popis zařízení

Jedná se o městskou nemocnici Plzeň PRIVAMED a.s., která od 15. 11.1995 působí jako nestátní zdravotnické zařízení.

„Lůžková oddělení nemocnice zajišťují neodkladnou interní a neurologickou péči pro nemocné z městských obvodů Plzně 1, 2 a části 3, pro nemocné s mozkovými cévními příhodami i z obvodu Plzně 4, ze stříbrské části bývalého okresu Tachov, individuálně i pro interní a neurologické nemocné s trvalým bydlištěm mimo tuto spádovou oblast.“¹⁰

Ergoterapeutický kroužek vede Jana Ticháčková, která nám umožnila do Privamedu chodit každé pondělí a seznámila nás s lidmi, kteří do kroužku dochází.

Vrchní sestra LDN Eva Čermáková popisuje ergoterapeutický kroužek takto: *„Pracovní aktivity probíhají ve skupinách 5 až 9 osob a to podle momentkách možností a chuti seniorů. Jde např. o ruční výrobu drobných předmětů z papíru, textilu, přírodních*

---

¹⁰ Dostupné z <http://privamed.cz/o-nas/> [2013-02-15]

materiálů, různé hry, cvičení paměti a pozornosti. Cílem je aktivizace seniorů, podpora jejich psychiky, umožnění prožitku úspěchu a pocitů a pocitů, že to jde“¹¹

Především pacienti vybarvovali omalovánky a kolegyně se snažila o trochu jiné aktivity než ty, na které byli pacienti zvyklí. Pomocí pastelek a vybarvování daných předloh nedochází k takovému efektu při překonání vlastních limitů a nerozvíjí se například natolik pacientova tvořivost.

Na pondělní setkání chodilo přibližně devět pacientů s výjimkou dvou hodin. V projektu se pacienti hodně střídali, ale vzniklo nám hlavní jádro čtyř pacientů, kteří byli přítomní skoro na všech aktivitách. Rozhodla jsem se jimi zabývat, protože byli hlavními aktéry v mých fotografiích. O nich se více dozvíte později v následujících kapitolách.

---

¹¹ Dostupné z <http://www.regionplzen.cz/zpravodajstvi/?ldn-privamed-nabizi-klientum-nejen-pracovni-aktivity> [2013-02-15]

4. Cyklus fotografií

4.1 Úvod

V následující kapitole se budu zabývat mým výstupem diplomové práce a tím je cyklus fotografií s názvem Lidské osudy. Budu řešit rozdíl mezi estetickou a užitou fotografií. Dále se budu zabývat úpravou fotografií. Představím pacienty, kteří jsou hlavními aktéry na mých fotografiích. Vytvořím doporučení pro fotografa, který by fotografoval obdobný arteterapeutický projekt a na konkrétní aktivitě se budu snažit ukázat, jak by se podle mého názoru měl foto dokument zachycovat.

4.2 Estetická fotografie versus dokumentární fotografie

Dokumentární fotografie je žánr, který by měl ukazovat realitu a poukazovat. Může být ovlivněna určitou subjektivitou, nebo naopak objektivitou autora. Hlavní charakteristikou dokumentární fotografie je zachycení reality bez možných příkras, tedy bez velkých úprav v grafickém programu. Nejedná se zde tolik o vizuální hodnotu, ale o příběh, který fotografie podtrhuje.

„V současné době je mnoho autorů, jež pracují pomocí digitálních montáží a své „dokumenty“ prezentují stále jako fotografický dokument. Někteří se k oné manipulaci otevřeně hlásí, jiní se o jakémkoli zásahu příliš nezmiňují, zvláště dnes u nás v České republice. To je možná způsobeno dlouholetou tradicí „čistého“ subjektivního dokumentu, kdy jakési nepsané pravidlo bylo být spíše pozorovatelem, ne manipulátorem a nezasahovat do fotografované situace.“¹²

V průběhu celého projektu jsem se snažila o zachycení těch nejlepších momentů, které by měly vypovídající dokumentární hodnotu. Když jsem si ale vzniklé fotografie prohlížela, napadlo mě, že to, co viděly mé oči při vytváření dokumentu, může ostatním uniknout, neboť moje dokumentární fotografie nejsou na takové úrovni, aby dokázaly samy o sobě vyprávět příběh bez příkras.

Zamyslela jsem se nad tímto problémem a oslovila vedoucího katedry pana doktora Maška. Společně jsme došli k závěru, že moje fotografie by měly projít postprodukcí, aby

---

¹² Dostupné z <http://www.itf.cz/dokumenty/liborfojtik-fuze-ceske-inscenovane-a-dokumentarni-fotografie.pdf> [2013-04-10]

nejen získaly stateckou hodnotu, ale i proto, aby dokázaly přimět divákovy oči vidět to, co viděno být mělo.

Rozhodovala jsem se, zda veškeré fotografie převedu do BW nebo jen potlačím barevnou sytost. Nakonec jsem v postprodukcí šla ještě dál – což popisuji v další kapitole – a myslím si, že vznikly fotografie, které mají význam, jak v hladině dokumentární, tak v hladině estetické.

4.3 Postprodukce

Fotografie v původním „syrovém“ stavu nesplňovaly mou přesnou představu o výpovědi Lidských osudů a nezachycovaly věrně pocity, které jsem chtěla na diváka přenést. Ve chvíli, kdy jsem dospěla k rozhodnutí, že použiji postprodukcí, uvědomila jsem si, že mohu pracovat s veškerým nafoceným materiálem a po pár pokusech jsem usoudila, že postprodukce kvalitu dokumentární fotografie nesnižuje - naopak. Jsem příznivcem grafických programů, které jsou schopny „obyčejné“ fotografie udělat pěkné umělecké dílo. Odpůrci často argumentují, že se z fotografie stává nereálný obrázek, ale já jsem dle mého názoru dokumentární fotku povýšila na dokumentární fotografii s estetickou hodnotou.

„Černobílé fotografie jsou konkrétnější a v tomto smyslu pravdivější: zřetelněji odhalují svůj teoretický původ; a naopak: čím „pravější“ jsou barvy, tím jsou prolhanější, tím více zastírají svůj teoretický původ.“¹³

Používala jsem grafický program Adobe Photoshop 7.0 CE, ve kterém jsem především retušovala a upravovala formát fotografie. Na úpravu fotografií jsem použila program Adobe Photoshop Lightroom 4. S tímto programem jsem se seznámila poprvé a velmi mne překvapila jeho rozmanitost v úpravě fotografií. Fotografie jsem převedla do black and white – orange filter (černobílé), přidala jsem expozici, vytáhla kontury a potlačila jejich šum. Při projektu jsem dospěla k přesvědčení, že Lightroom je jeden z nejlepších programů na úpravu fotografií na trhu. Aniž by poškodil kvalitu fotografie, je schopen zvýšit světelnost a přidat střední tóny tak, aby nevznikaly „přepaly“. Má spoustu dalších nástrojů, které ještě neovládám úplně, ale nadchlo mě množství variant, které se zde při postprodukcí dají použít.

---

¹³ FLUSSER, Vilém. *Za filosofii fotografie*. [s.l.] : Hynek s.r.o., 1994. 39 s. ISBN 80-85906-04X

Rozhodla jsem se cyklus fotografií rozdělit na čtyři části – podle čtyř pacientů, a ke každé části, která obsahuje čtyři fotografie napsat doprovodný text. Výsledné fotografie jsou v rozměru 40 cm x 30 cm. Tyto fotografie jsou k dispozici k nahlédnutí v malém rozlišení zde v diplomové práci.

4.4 Lidské osudy

Cyklus fotografií je věnován čtyř pacientům – Panu Standovi, Panu Františkovi, Paní Janě a Panu Antonínovi. Jedná se o pacienty, kteří do našeho projektu docházeli pravidelně, a já měla možnost výběru více fotografií, na kterých jsou tito pacienti zachyceni. Bohužel jsem neměla možnost vyfotografovat tolik fotografií, abych si mohla vybírat. Vzhledem k tomu, že jsem byla realizátor projektu a zároveň foto-dokumentarista v jednom, tak bylo velmi obtížné se soustředit na jednu funkci stoprocentně. Po konzultaci fotografií s vedoucí práce jsme usoudili, že by bylo lepší zachytit naše jádro čtyř pacientů i v jiné aktivitě, abych odhalila jejich život i mimo ergoterapeutický kroužek. Ale tato myšlenka nás napadla, až po skončení projektu a to už bylo pozdě. Tři pacienti se přestěhovali do domova důchodců a čtvrtý pacient zemřel na infarkt. Vycházela jsem tedy z fotografií, které jsem pořídila v projektu.

Mou inspirací je především Jindřich Štreit a jeho putovní fotografická výstava „Jsme ze stejné planety“, která mě navedla na myšlenku k fotografiím vytvořit doprovodný text, který poodhalí taje fotografie. Konkrétní povídání, které v hodině zaznělo od účastníka na fotografii – zajímavost, která nám utkvěla v hlavě nebo život, který prožívali. Cokoliv, co by odkrylo a přiblížilo fotografii pozorovateli – jakési zrcadlo fotografie.

Konkrétně jsem vycházela z rozhovorů, které jsme s kolegyní nahrály; dále z náhodných videozáznamů v hodině; z příběhů, které pacienti vyprávěli; z reflexí a v poslední řadě jsem popsala i důvody proč pacienti pobývají v Primavedu. Myslím si, že tento text by mohl diváka zaujmout, především tím, že se vžije do situace, ve které byla dokumentární fotografie zachycena. Zamyslí se nad tím, co jsme v kurzu dělali, a nahlédne do okamžiku fotografie.

Vím, že mnoho autorů nemá rádo, když k fotografii je přidán doprovodný text – protože fotografie má mluvit sama za sebe. Ale já jsem se rozhodla jít tímto směrem.

Nepovažuji se nejen jako foto dokumentarista projektu, ale i jako realizátor a tak mi přijde dobré odhalit i to, co jsme se v projektu o pacientech dozvěděli.

Rozhodla jsem se tedy cyklus fotografií rozdělit na čtyři části – podle čtyř pacientů a ke každé části (která obsahuje čtyři fotografie) jsem napsala text, který vypovídá o dané osobě.

4.4.1 Pacient A - Pan Stanislav

Obrázek č. 4 – Pan Stanislav – Maňásek Standa

Obrázek č. 5 – Pan Stanislav – Malba hudby

Obrázek č. 6 – Pan Stanislav – Gentleman

Obrázek č. 7 – Pan Stanislav – Rozhovor

Pan Stanislav, 87 let

„Pod kasárny strom zelený, pod kasárny strom zelený, pod tím stromem, pod tím stromem, pod tím stromem vojsko leží“ písnička od pana Standy, který nás celým projektem bavil básničkami, písničkami a hlavně znalostmi z historie a medicíny. Pan Stanislav vystudoval medicínu a celý jeho pracovní život byl doktorem a vášnivým fotografem. V zápětí po projektu se přestěhoval do domova pro seniory „Kopretina“, kde navštěvuje nový kroužek ergoterapie a je velmi spokojený.

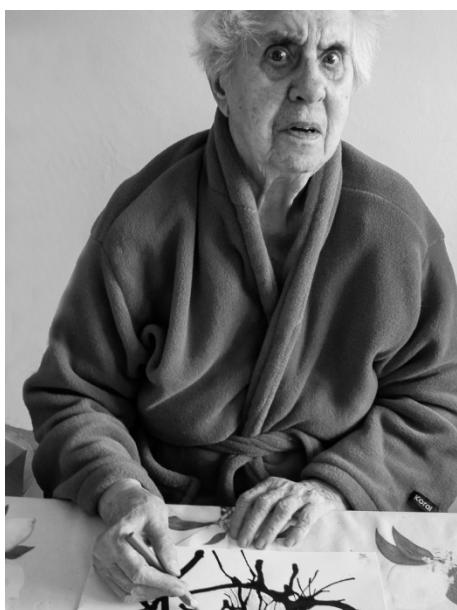
4.2.2 Pacient B – Paní Jana

Obrázek č. 8 – Paní Jana – Stříhání po dlouhé době

Obrázek č. 9 – Paní Jana – Návrh loutky

Obrázek č. 10 – Paní Jana – Tuš

Obrázek č. 8 – Paní Jana – Rozhovor

Paní Jana, 83 let

„Já jsem se na pondělek tak těšila. Vy jste pro mě museli kolikrát i chodit. To bylo hezký, ale teď už do kroužku k paní Ticháčkové nechodím, teď jsem tady a je to daleko. S vámi mě to bavilo, dělala jsem ty růžičky, ale ty barvy mi moc nešly,...“ říká paní Jana při rozhovoru po ukončení našeho projektu. Paní Jana byla převezena do jiného pavilonu na sociální lůžko v LDN. Ráda čte knihy a nejraději luští křížovky. Nyní pobývá v domově se zvláštním režimem – Čtyřlístek.

4.4.3 Pacient C – Pan František

Obrázek č. 11 – Pan František – Náhrdelník

Obrázek č. 12 – Paní František - Chobotnice

Obrázek č. 13 – Pan František – Příroda

Obrázek č. 14 – Pan František - Rozhovor

Pan František, 47 let

„Pro mě je to v Privamedu takový stresující, potřeboval bych někam do nového prostředí. Vidím tady ty ležáky a umírat lidi. Ale chci tu být jenom kvůli vám. Když jsem se dozvěděl, že tu jsi ty Kateřinko, a jsi dcera mého spolužáka, tak jsem měl hroznou radost. To bylo úžasný, to se málo kdy povede... Věřil jsem sobě a hlavně vám a nechal jsem se v tvorbě vést, získaly jste si mojí důvěru a i srdce.“ Říká pan František. V městské nemocnici byl skoro rok a půl a nyní je v psychiatrické léčebně v Dobřanech.

4.4.4 Pacient D – Pan Antonín

Obrázek č. 16 – Pan Antonín – Příroda: To znám

Obrázek č. 16 – Pan Antonín – Malba hudby

Obrázek č. 16 – Pan Antonín: Loutky

Obrázek č. 16 – Pan Antonín - Tuš

Pan Antonín, 79 let

„Nic mi nejde, je to ošklivý, všichni to tu máte tak pěkný. Já nevím, k čemu to je.(...) Mám vzít tuhle žlutou nebo jinou? Stejně to bude ošklivý, když to nakreslím já! Porad'te mi.“
Tyto slova pan Antonín většinou říkal, když maloval, ale byl opravdu šikovný a jenom si nevěřil a měl velmi často špatnou náladu. Značně nás překvapil při aktivitě příroda, kdy znal skoro všechny ptáčky z knihy a poprvé jsme od něj slyšeli: „Tohle znám, tohle vím,...“
Pacient zemřel den před propuštěním domů na infarkt, stalo se to v průběhu našeho projektu.

5. Typy a doporučení pro budoucí projekt

5.1 Úvod

Při vyhodnocení projektu a sesbírání informací vyplynulo ze situace, že by bylo přínosné vytvořit manuál, který bych sama ocenila, pokud bych měla opět přijít do situace pro někoho fotografovat výtvarný arteterapeutický projekt. Snažila jsem se hledat nejpříhodnější cestu, která by byla vhodná pro názornou ukázkou. Inspirovala jsem se názorností a někdy až přehnanou popisností amerických příruček, neboť i zbytečně dlouhé popisy jsou lepší než nekonkrétní popisování věcí, kterým sami rozumíme, ale ostatní nemohou chápat, o čem mluvíme. Konkretizování technologických a pracovních postupů může působit někdy až směšně, přesto věřím, že jsou velmi přínosné. Vybrala jsem příručku „Jak tapetovat“, neboť zde jsou popisy velmi podrobné. I když nám tato činnost přijde jednoduchá, bez podrobné příručky bychom mohli přijít do nesnází. Podobným způsobem jako popisují američtí spisovatelé příruček, se budu snažit i já popsat, jak by měl fotograf projektu postupovat, když by fotografoval obdobný projekt. Tohle doporučení popíši na jedné aktivitě, kterou jsme již realizovali, a znázorním, co jsem vyfotografovala správně a co jsem nezachytila.

5.2 Příručka

Autoři americké příručky zde počítají s tím, že činnost bude vykonávat člověk, který nemá absolutně žádné zkušenosti s touto činností. Tento fakt mě inspiroval k myšlence, že i při realizaci projektu je důležitá tato názornost, kterou může využít:

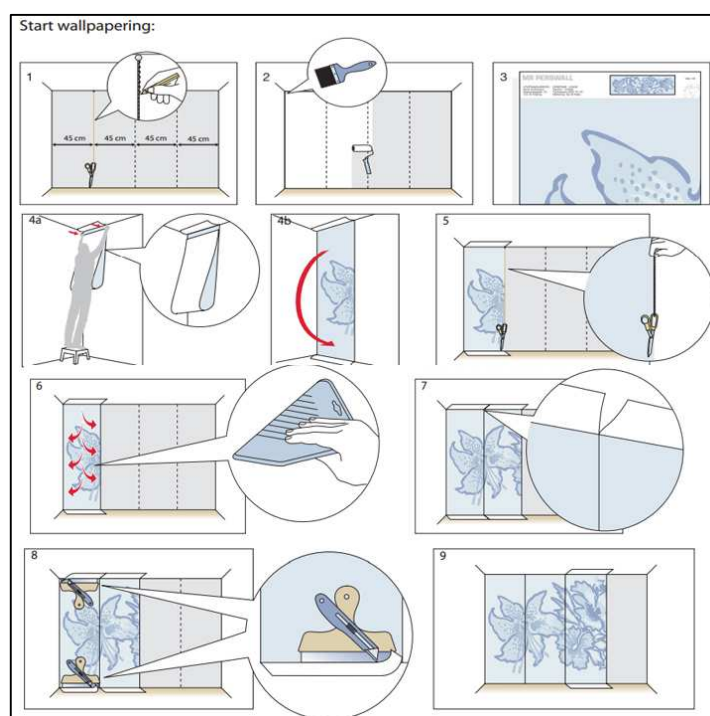
- budoucí autor, který bude realizovat obdobný projekt,
- účastníci projektu, kterým můžou být tyto informace poskytnuty před aktivitou a oni blíže pochopí, co po nich realizátor chce,
- nezávislý divák, který bude projekt sledovat.

Vezmeme-li si to na konkrétním případu, kdy máme v rukou právě americkou příručku, jak tapetovat pokoj, uvidíme zde popsanou situaci už od fáze, jaké pomůcky budeme pro tapetování potřebovat – vyfocené pomůcky:

Obrázek č. 17 – Pomůcky k tapetování¹⁴

A dále především celkový postup při tapetování, názorná ukázka pouze fotografií bez přidaného textu:

Obrázek č. 18 – Jak postupovat při tapetování¹⁵

Zde mě napadá několik doporučení pro fotografa, který by fotil obdobný projekt, ale nejdříve zkusím takto názorně ukázat na jedné aktivitě, co je důležité vyfotografovat, aby foto dokumentarista podobného arteterapeutického projektu věděl, co má zachytit, aby autor projektu měl na fotografiích vše potřebné.

¹⁴ Viz http://mrperswall.com/sites/default/files/files/Mr_Perswall_Wallpaper_hanging_guide.pdf

¹⁵ Viz http://mrperswall.com/sites/default/files/files/Mr_Perswall_Wallpaper_hanging_guide.pdf

Vytvořila jsem tabulku, ve které píší, co by fotograf měl při projektu zachytit a zda jsem já v našem projektu tuhle fotografii zhotovila:

Co mám fotografovat	Fotografie (pokud byly zachyceny)
Pomůcky, s kterými budete v aktivitě pracovat.	Nezachyceno
Celá skupina, která bude aktivitu vykonávat (zachyceno)	
Každého účastníka aktivity vyfoceného při aktivitě (názorná fotografie dvou pacientů – tento krok byl zachycen)	

Zajímavé momenty, které vám přišli v hodině podstatné (v této aktivitě zachyceno)	
Detaily rukou při malování – zachycení neobvyklosti v aktivitě.	Nezachyceno
Při závěrečné reflexi fotografovat výrazy, úsměvy, mimiku účastníků.	Nezachyceno
Každý obrázek vyfotografovat jednotlivě (nejlépe s autorem obrázku)	Nezachyceno
Fotografii všem výsledných děl pohromadě (zachyceno)	

Proč je důležité tyto fotografie pořídit a co ještě dalšího je důležité při fotografování projektu jsem sepsala v další kapitole, kterou jsem nazvala „Doporučení pro budoucí projekt“

5.3 Doporučení pro budoucí projekt

Rozhodla jsem se vytvořit „Základní manuál pro foto dokumentaristu obdobného projektu“.

Jednotlivá pravidla jsem rozdělila do tří kategorií. Fotografuji – li z důvodu dokumentace průběhu nějaký projekt, nároky na fotografie vycházejí ze zakázky člověka, který od vás foto dokument potřebuje a také vychází z těchto zdrojů:

1. Záznam průběhu projektu – reflexe, fotograf není pomocník, před realizací si nastavte pravidla, fotografujte více celky a ukládejte na velký formát, povolení k fotografování.

2. Lidé v projektu – seznámení s účastníky, zachycení neobvyklosti.
3. Činnost v projektu – prostředí, výsledná díla, pomůcky

Snažila jsem se vytvořit tabulku, ve které ukazují, jak by měl foto dokumentarista postupovat – správné řešení. Jak jsme postupovali my v projektu. A nakonec proč je důležité tento krok v procesu udělat.

Cílem fotodokumentace projektu je to, aby si divák dokázal na základě shlédnutých fotografií představit, o jaký projekt šlo, jak probíhal a co z něj vzniklo a jak na něj reagovali účastníci, co zažíval vedoucí projektu – tak podle toho je nutné si formulovat pravidla. Pokud nemá zadavatel jiné požadavky, jsou většinou tyto:

5.3.1 Záznam průběhu projektu

Zakázka

Jak by to mělo být	Autor projektu i fotograf si spolu musí promluvit a říct si: „co a jak“. Tenhle krok je první a musí se uskutečnit, aby pravidla nevznikaly v procesu. Poté dobré, aby se autor projektu a fotograf před každou aktivitou vždy domluvili, na co přesně se bude fotograf soustředit. Jaké jsou cíle a tedy nároky na pacienta.
Jak jsme to udělaly my	Tento krok jsme ve své podstatě provedly. Náš projekt byl v pondělí a tak jsme si v neděli telefonovaly a domlouvaly jsme se na technice a pomůckách, které budeme druhý den potřebovat. Intuitivně jsem mohla fotografovat, díky znalosti techniky a náročnosti s jejím provedením. Zde jsem využívala své znalosti výtvarníka, které okamžiky v akci budou důležité.
Proč je to důležité	Fotograf bude vědět nároky autora projektu: Co přesně budu fotit? Proč budu tento projekt fotit? Jaké jsou cíle autorky tohoto projektu a jaký tedy klade požadavek na fotografa? Jak to budu fotit (množství, formát, ...) Bude obeznámen s pravidly a popřípadě si zjistí informace.

Fotograf není pomocník

Jak by to mělo být	Dle mého i kolegyně Katky názoru je lepší, když fotograf je nezávislý pozorovatel a nezasahuje do chodu aktivity. Je dobré si nastavit pravidla na začátku. Fotograf může občas vypomocet, ale nesmí to být moc často.
Jak jsme to udělaly my	V našem případě se stávaly situace, kdy jsem fotografovat tolik nemohla. Nebyla jsem nezávislý pozorovatel, ale spíše spolupracovník mé kolegyně. Některé výtvarné techniky byly velmi náročné – výpomoc při zvládnutí techniky nestačila na jednoho člověka. Vyžadovalo to pomoc u každého pacienta a tak jsem musela zasáhnout já, někdy jsme ani nestačili dvě, když byla náročná technika a mnoho pacientů ve skupině.
Proč je to důležité	Podle náročnosti projektu a nárokům na CS, pro kterou je projekt realizován, bych volila tři osoby v projektu: autor projektu, pomocník, fotograf. Může se stát, že v době, kdy fotograf pomáhá, se stane něco zásadního a nebude ten daný okamžik zachycen.

Povolení k fotografování

Jak by to mělo být	Vytvořte si takzvané povolení o tom, že veškeré fotografie můžete použít a že jsou jen pro potřebu školy.
Jak jsme to udělaly my	Všech pacientů jsem se osobně zeptala, zda jim nevadí být fotografován. Všichni byli rádi, že tam jsme a povídáme si s nimi, tak nám odpustili to, že je fotíme. Dovolili mi pro naše osobní účely fotografie prezentovat. Smlouvu nebo nějaké povolení jsem neudělala.
Proč je to důležité	Doporučuji po váš klid vytvořit na papír pár řádků, že s fotografiemi budete nakládat jen pro vaše účely. Ale podle občanského zákonu § 11-13 – „Ochrana osobnosti“ jste v právu vy. Obrazové snímky se mohou bez svolení fyzické osoby pořídít také pro umělecké účely (včetně následné publikace v tisku, TV nebo vystavení v galerii - nikoliv však

	komerčně). Taková fotografie však nesmí poškodit občanskou čest a lidskou důstojnost.
--	---

Reflexe

Jak by to mělo být	Po každém fotografování si sepište krátkou reflexi o činnostech, které lidé dělali, zajímavosti z focení, pocity, zajímavé výroky, atd.
Jak jsme to udělaly my	Tento krok jsem nedělala pokaždé, ale snažila jsem se sepsat alespoň nejdůležitější okamžiky v hodině.
Proč je to důležité	Pomůže to Vám a také autorovi projektu – můžete si všimnout něčeho, co pro něj nebylo tak podstatné a pak zjistíte, že bylo.

Velký formát, celky

Jak by to mělo být	Vše fotografujte do velkého formátu a snažte se fotit i celky – nejenom detaily.
Jak jsme to udělaly my	Díky bakalářské práci jsem byla o něco chytřejší a fotografie jsem ukládala do velkého formátu. Celky fotografií jsem až tak moc nedělala – přišlo mi zajímavější fotografovat detaily a teď jsem toho při výběru fotografií trochu litovala. Chtěla jsem mít pacienty všechny pohromadě a moc na výběr jsem neměla.
Proč je to důležité	Můžete být zklamaní z toho, že máme příliš velký detail a vy byste potřebovali pro vaše účely celek fotografie. Velký formát je dobrý pro tisk výstupových fotografií.

5.3.2 Lidé v projektu

Seznam se s „klienty“

Jak by to mělo být	Seznamte se se zdravotním stavem pacienta (klienta), zvláštnosti, omezení, atd. Také jméno „klienta“ a doba, kterou tráví v zařízení.
---------------------------	---

Jak jsme to udělaly my	<p>Nevím jak je to možné, ale tyhle informace jsme nebraly vůbec v potaz. O zdravotním stavu pacientů jsme se neinformovali, nepřišlo nám to natolik důležité.</p> <p>Musíme si uvědomit, že je důležité znát specifika práce s danou skupinou. Já jsem fotografovala lidi, které měli například Parkinsona, a kdybych to věděla dopředu, mohla jsem se zaměřit na jemnou motoriku pacienta a zaznamenat třeba zlomové momenty při tvorbě.</p>
Proč je to důležité	<p>Zdravotní stav osoby, kterou fotografujete, musí znát především autor projektu, který s nimi pracuje. Vy jako fotograf, byste tento stav také měli znát – díky důvěře, kterou vám „klient“ nabídne. Můžete pak fotografovat osoby z blízka, uvažovat o zachycení pohybu a prostorových možnostech odkud budete muset fotografovat.</p> <p>Fotograf se musí seznámit s pacienty i proto, aby klienti znali blíže jeho. Aby v projektu tolik nerušil. Také aby neřešili, že jsou tam ve špinavém pyžamu. Autor projektu může říct: „Celou tu dobu co budeme tvořit, tu bude fotograf, který tu fotí pro účely školy, není potřeba se bát. Fotografie budou zveřejněny jen ve škole.“ Kdybychom tohle zmínily my v projektu, možná bych zachycovala více snímků, určitě jsem se omezovala kvůli neznalosti a z obavy, že budou mít pacienti strach.</p>

Důraz na neobvyklost

Jak by to mělo být	<p>Sledujte citlivost k detailu i celku, který je jiný oproti normálu. Fotografujte ze všech stran, abyste daný okamžik měli správně zachycen.</p>
Jak jsme to udělaly my	<p>Ze začátku projektu jsem fotografovala jen pár fotografií, které jsem si myslela, že budou Katce stačit, ale nebylo tomu tak. Nejspíš kvůli tomu, že jsem ze začátku projektu nestíhala skoro vůbec fotografovat (kvůli pomoci autorce projektu při</p>

	aktivitách). Když jsem se pak na fotografie dívala, zjistila jsem, že jich je opravdu málo a tak jsem se snažila více foto dokumentovat. Fotograf dokumentu se musí snažit postihnout co nejlépe situaci, kterou dokumentuje – detail celku, něčeho neobvyklého. Tohle je umění foto dokumentu.
Proč je to důležité	Zaměřte se na kontrast, který Vám klient přímo nabízí a tím jsou například vrásky, či oblečení, vyděšený výraz z něčeho nového, uchopení tužky jinak než znáte. Hledejte zajímavosti a detaily.

5.3.3 Činnost v projektu

Prostředí

Jak by to mělo být	Před realizací projektu je velmi přínosné seznámit se s prostředím (místností), ve kterém budete fotografovat.
Jak jsme to udělaly my	Sama jsem přišla do fotografované místnosti až při první aktivitě. Z doslechu jsem měla pocit, že se jedná o větší prostor.
Proč je to důležité	Zjistíte jaká ve v místnosti světelnost, z jakého úhlu byste mohli fotografovat. Kam si můžete stoupnout při fotografování, abyste měli dobrý záběr. Také už budete prostředí znát a tak se tam budete cítit lépe a budete vědět, jaký zvolit objektiv.

Výsledná díla

Jak by to mělo být	Jedno z dalších kroků je vyfotografovat veškeré díla, které účastníci vytvoří. Nejlépe veškeré práce vyfotografovat v celku a pak každou zvlášť.
Jak jsme to udělaly my	My jsme tak učinili a myslím, že to hodně autorce projektu pomohlo. Jelikož jsme projekt dělaly skoro půl roku, bylo dobré vědět, kam co patří a kdo co tvořil.
Proč je to důležité	Snažte se veškerá díla vyfotografovat, ať autorka má všechny práce i v počítači a nejenom na papíře. Hlavně ať ví, kam práce

	patří. Doporučuji fotit i jména autorů, abyste po půl roce věděli, kdo to dělal, kdybyste obrázky náhodou ztratily.
--	---

Pomůcky

Jak by to mělo být	Při každé aktivitě vyfotografujte pomůcky, které budete potřebovat pro realizaci.
Jak jsme to udělaly my	Tyhle fotografie jsem vůbec nepořídila. Zjistily jsme tento nedostatek až po projektu. Má kolegyně Katka při hledání zlomových a důležitých momentů potřebovala tyto fotografie a bohužel zachycené nebyly. Jednalo se například o techniky, které pacienti dělali před třiceti lety a byli překvapení, že s pomůckami ještě umí zacházet.
Proč je to důležité	Myslím si, že je důležité mít vyfocené tyto fotografie pro potřeby autora projektu, aby sloužily jako doprovodné fotografie v textu autora. Zjistíte, jaké pomůcky jste potřebovali při zvládnutí dané techniky.

6. Závěr

Vzhledem k náročnosti skloubení funkce „pomocníka“ a „realizátora projektu“ bych ve svém závěrečném doporučení chtěla nastínit, že je vhodné tyto role od sebe řádně oddělit. Ačkoli jsem si s propojením těchto činností přidělala dost práce a některé aspekty mého projektu nedosáhly díky tomu kýžené kvality, myslím si, že jsem stanovených cílů projektu dosáhla.

Mým cílem nebylo jen fotografovat seniory, ale dosáhnout toho, aby fotografie zhotovené při jejich činnosti měly vypovídající hodnotu. Aby popsaly momenty, které už se nikdy nevrátí. A to se mi myslím podařilo. Díky postprodukcí jsem si dokázala, že dokumentární fotografie nemusí nutně být pouze „syrová“. Někdy jí právě postprodukce dodá to kouzlo, po kterém každý tvůrce tolik touží. Aby přenos mého vnímání na fotografii zapůsobil i na ostatní, kteří si budou můj výtvar prohlížet, aby se jich mé fotografie vnitřně dotkly.

Můj záměr vytvořit cyklus fotografií jsem uskutečnila s lehkým zaváháním, avšak ve výsledku velmi uspokojivě. Ráda si zhotovené fotografie, které jsem nechala vytisknout na velký formát, prohlížím a pokaždé v nich najdu něco nového. Něco osobitého. A pokaždé si vzpomenu na osoby a k nim vážící se příběhy, které prostupovaly celým mým projektem.

Tento projekt mně navíc přinesl nezměrnou zkušenost při práci se seniory. Nikdy dřív jsem se s nimi – pomínu-li příbuzné - nesetkávala. V Privamedu jsem se naučila s nimi jednat obratněji než dříve a moje práce mi přinášela pocit naplnění. Uvědomila jsem si, že jsem ráda, že jsem se rozhodla jít v projektu tímto směrem a nezůstala jsem u pouhého rozboru fotografie a přenosu informací na studenty.

Tato moje zkušenost s dokumentární fotografií byla mou první a rozhodla jsem se jí věnovat i do budoucna – ráda bych se v její tvorbě vylepšila.

Dalším přínosem tohoto projektu bylo, že jsem se naučila zacházet s kvalitnější fotografickou technikou – před projektem jsem fotila pouze na kompakt nebo mobilní telefon, nyní jsem schopná obstojně ovládat základní funkce digitální zrcadlovkou.

Další světlou stránkou projektu bylo mé „setkání“ s panem Jindřichem Štraitem, jehož dílo obdivuji a díky němuž jsem například pochopila „kouzlo ořezu“ v dokumentární fotografii a na jehož výstavu se chystám vypravit.

Doufám, že můj manuál, který po projektu vzniknul, může být dobrým návodem pro kolegy, kteří se pustí do obdobného arteterapeutického projektu a bude pro ně přínosem.

7. Seznam použité literatury

KOLÁŘ, Bohumír. *Jindřich Štreit ze Sovince aneb kam (ne)vstoupila noha fotografova*. [s.l.] : Moravská expedice, 2001. 50 s. ISBN 80-86511-0-4.

Naučte se komponovat kreativně: vyučuje 25 významných českých fotografů. Brno: Zoner Press, 2005, 159 s. Encyklopedie - grafika a digitální fotografie. ISBN 80-868-1532-3.

SIOSTRZONEK, Jiří: Fotografie a sociologie. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie, 2011, 151 s. ISBN 978-80-7248-656-4.

ŠTREIT, Jindřich. *Hledat anděla: Looking for an angel*. Kroměříž:[Psychiatrická léčebna], 2009, 71 s. Encyklopedie - grafika a digitální fotografie. ISBN 978-80-254-4072-8.

FLUSSER, Vilém. *Za filosofii fotografie*. [s.l.] : Hynek s.r.o., 1994. 77 s. ISBN 80-85906-04X.

MCNALLY, Joe. *Fotografie - rozhodující momenty: rady, doporučení, příběhy a inspirace od jednoho z předních světových fotografů*. 1. vyd. Brno: Zoner Press, 2008, 262 s. ISBN 978-80-7413-005-2.

SLAVÍK, Jan. *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefietiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2001, 281 s. ISBN 80-729-0066-8.

NOVÁK, Jan. *Digitální fotografie a video v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2001, 159 s. ISBN 80-247-9071-8.

8. Internetové zdroje

Jindřich Štreit [online]. 2009 [cit. 2013-03-08]. Jindřich Štreit. Dostupné z WWW:
<<http://www.jindrichstreit.cz/>>

Dokumentární fotografie. [online]. 2009 [cit. 2013-03-17]. Dokumentární fotografie.
Dostupné z WWW: www.megapixel.cz/dokumentarni-fotografie

Dagmar Hochová [online]. 2012 [cit. 2013-03-14]. Dagmar Hochová. Dostupné z WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Dagmar_Hochov%C3%A1

Jsme ze stejné planety [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Caritas Czech. Dostupné z WWW:
<http://caritasczech.org/cizinci-v-cr/jsme-ze-stejne-planety/>

Privamed [online]. 2012 [cit. 2013-02-15]. Privamed. Dostupné z WWW:
<http://privamed.cz/o-nas/>

Region Plzeň [online]. 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z WWW:
<http://www.regionplzen.cz/zpravodajstvi/?ldn-privamed-nabizi-klentum-nejen-pracovni-aktivita>

9. Resumé

Due to the complexity of reconciling the "helper" and "implementer of the project" would in its final recommendation would like to outline that is appropriate to these roles properly separated from each other. Though I'm linking these activities are making a bit of work and some aspects of my project did not reach the desired sulfide quality, I think I achieved the objectives of the project.

My goal was not just to photograph seniors, but to achieve that photos taken during their activities had predictive value. To describe the moments that will never return. And I think succeeded. Thanks to the post I proved that documentary photography is not necessarily the only "raw". Sometimes it just post adds to the charm, after which each author so desires. To transfer my perception of the image impressed on others, who will view my work to them my photos inwardly touched.

My intention to create a series of photographs I have made a slight hesitation, but the results are very satisfactory. I have taken photos that I had printed on large format, seeing in them and every time I find something new. Something special. And every time I think of the people and their binding to the stories that permeated my entire project.

In addition, this project brought me immeasurable experience working with seniors. Never before have I with them - leaving aside the relatives - was not met. In Privamed I learned to deal with them more skillfully than before and my job brought me a sense of fulfillment. I realized that I was glad I decided to go in a project that direction and I did not stay at the mere image analysis and transmission of information to students.

This my experience with documentary photography was my first and I decided to plant it in the future - I'd like to improve in her work.

Another benefit of this project was that I learned to deal with quality photographic technique - before the project I photographed only for compact or mobile phone, I am now able to fairly control the basic functions of a digital SLR camera.

Another saving grace was my project "meeting" with Mr. Henry Strait, whose work I admire and with whom I have understood such "magic cut" in documentary photography and the exhibition is going to go. I hope my guide, who originated the project, can be a good guide for colleagues who are embarking on a similar project and art therapy will be beneficial for them.